

27. SPECIÁLNÍ PEDAGOG

TÉMA: SYSTÉMOVÁ PODPORA

Anotace

Činnost speciálního pedagoga ve škole je samostatná poradenská činnost, která není přímou součástí vzdělávací činnosti školy. Školní speciální pedagog (ŠSP) vykonává činnosti zaměřené na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních. ŠSP nabízí spolupráci pedagogům v mnoha oblastech, se kterými běžný pedagog nemá možnost ani kompetence cíleně a odborně pracovat. Snaha ředitelů škol získat pro svou školu odborníka v podobě speciálního pedagoga v posledních letech stále roste, jelikož se tato pozice v hlavním vzdělávacím proudu jeví jako velice přínosná, zásadní a po krátkém čase pro školu nepostradatelná. Trvalým, systémovým problémem však je financování této pozice a zajištění služeb ŠSP žákům na dobu neurčitou, nikoli jen po dobu trvání grantu či dotace.

Praxe

Veškeré systémové úpravy a návrhy ze strany MŠMT by měly vést k tomu, aby v běžné třídě základní školy pracoval tým tří pedagogických pracovníků: pedagog, speciální pedagog a asistent pedagoga. Tato kombinace se jeví jako optimální a umožňuje řádně naplňovat pedagogickou profesi.

TIP

Kvalifikace školního speciálního pedagoga musí splňovat standardy, které jsou specifikovány zákonem 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Podle § 18 tohoto zákona získává speciální pedagog kvalifikaci vysokoškolským vzděláním dosaženým studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřených na speciální pedagogiku.

Činnost ŠSP je komplexní službou žákům, jejich rodičům a pedagogům, která vychází ze standardních činností vymezených ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, novelizované vyhláškou č. 116/2011 Sb. ŠSP působí na škole jako poskytovatel poradenských služeb spolu se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, případně školním psychologem a s dalšími stanovenými pedagogy školy. Jejich činnosti spolu úzce souvisejí a je vhodné v rámci koncepce školy zpracovat interní směrnici a vymezit kompetence, postupy a zodpovědnost ŠSP za poskytované poradenské služby.

TIP

Viz též karty Asistent pedagoga, Školní psycholog, Výchovný poradce a Metodik prevence.

Pro svoji práci musí mít ŠSP souhlas se svou činností na škole od zákonných zástupců všech žáků školy. Souhlasy jsou udělovány v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Pro obecné působení školního speciálního pedagoga podepisují všichni zákonní zástupci žáků školy tzv. generální souhlas s činností. Generální souhlas se projednává jednou ročně na třídních schůzkách. Podpisem dokumentu rodiče souhlasí, aby speciální pedagog působil na škole dle uvedené vyhlášky. Rozhodnou-li se rodiče, že souhlas nepodepíší, nemá školní speciální pedagog právo jejich dítěti své služby poskytovat. V případě, že bude po dohodě s dítětem, rodiči a třídním učitelem zahájena intenzivnější spolupráce, terapie či reedukace, musí si školní speciální pedagog opatřit pro daného žáka individuální souhlas s činností.

TIP

Tipy a formuláře k souhlasům s činností ŠSP naleznete např. na adrese http://www.sekaniny.cz/wp-content/dokumenty/pdf/informovana_sdeleni.pdf.

Rodič i žák musí být prokazatelně informováni o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízené poradenské služby, o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou z poskytované služby vyplynout, a o úspěchu, který je možné očekávat, i možných následcích, nebude-li poradenská služba poskytnuta.

ŠSP má pevně stanovené konzultační hodiny pro žáky, rodiče a učitele, kdy je dostupný v prostorách k tomu vymezených. Nabízené konzultace se řídí charakterem služby ŠSP a potřebami žáků, rodičů a pedagogů. Zásadní je časová dostupnost a nabídka pro všechny. Přehled o službách poskytovaných ŠSP je veřejně přístupný na nástěnce v budově školy a na webových stránkách školy. ŠSP vede o svých činnostech písemnou dokumentaci.

Pracovní prostor školního speciálního pedagoga

Další podmínkou pro zahájení činnosti školního speciálního pedagoga na škole je zřízení prostor a celkové vybavení poradenského pracoviště. Škola musí zajistit podmínky pro to, aby nedocházelo ke kolizi se zákonem 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, protože ŠSP pracuje s důvěrnými a hlavně citlivými údaji. Prostory jsou vybaveny nástroji, diagnostickými testy a pomůckami nezbytnými pro poskytování standardních

činností speciálního pedagoga. Zároveň musí toto místo nabízet důstojné prostředí pro konzultace s žáky, rodiči, pedagogy.

TIP

Financování pozice školního speciálního pedagoga – ve velké míře je financování pozice ŠSP závislé na manažerských schopnostech vedení školy. Škola může pozici ŠSP financovat vlastními prostředky, penězi z dotací nebo z grantového projektu, z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost – Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb (OP VK VIP III-RAMPS).

Co dělá školní speciální pedagog?

Činnost ŠSP je naplňována ve čtyřech zásadních oblastech:

1. Depistážní činnost:

- vyhledávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.

2. Diagnostická činnost:

- Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb včetně shromažďování údajů o dítěti, osobní a rodinné anamnézy, analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení. Vytýčení hlavních problémů dítěte, stanovení individuálního plánu podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvence, trvání intervenční činnosti).

3. Intervenční činnost

- Provádění, eventuálně zajištění krátkodobé i dlouhodobé individuální práce s dítětem (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační).
- Provádění, eventuálně zajištění speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních či stimulačních se skupinou dětí.
- Participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu (ve spolupráci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci dítěte, s dítětem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř a vně školy).
- Průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření, dle potřeby navržení a realizace úprav.
- Úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů.

- Zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodinou dítěte (se zákonným zástupcem).
- Speciálně pedagogické poradenské intervence a služby pro děti, zákonné zástupce a pedagogy školy.
- Participace na kariérovém poradenství – volba vzdělávací cesty dítěte, individuální provázení.
- Konzultace s pracovníky specializovaných poradenských a dalších pracovišť

4. Metodická a koordinační činnost:

- Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – koordinace speciálně pedagogických poradenských služeb ve škole.
- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Participace na vytváření vzdělávacích plánů a programů školy s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Metodické činnosti pro pedagogy školy – specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně zdravotního postižení, návrhy metod a forem práce se žáky – jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.
- Dokumentace případů a její zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů, administrativa.

Základní činnosti ŠSP jsou v oblasti socializační, inkluzivní. Pracuje na vytváření odpovídajících vztahů mezi intaktními dětmi a dětmi s postižením. Uplatňuje a naplňuje strategie inkluzivního vzdělávání. Speciální pedagog se snaží o maximální rozvoj všech poškozených funkcí, o dosažení co nejvyššího stupně socializace u každého dítěte. ŠSP může též nabídnout péči o sociálně vyloučené žáky, nad rámec své pracovní náplně zajistit práci v jejich domácím prostředí, volnočasové aktivity, poradenství v oblasti sociální nebo ekonomické či v oblasti finanční gramotnosti.

ŠSP se také účastní přednášek, seminářů, workshopů. Zjišťuje nové trendy ve vzdělávání, nové metody, pomůcky, studuje nové poznatky a snaží se o jejich aplikaci do speciálně nápravných programů.

Rizika

- Významným rizikem práce školního speciálního pedagoga je vysoká psychická zátěž
- Nerozdělené kompetence mezi ostatními poradenskými pracovníky na škole
- Riziko syndromu vyhoření
- Neposkytování, nezajištění supervize pro svou činnost
- Frustrace z malých úspěchů v práci
- Nedostatečné ohodnocení
- Nedocnění významu práce
- Náročná komunikace s některými rodiči
- Špatně uchovávané a předané informace bez ohledu na zákon č. 101/2000 Sb.
- Nedořešené financování, přerušování činnosti školního speciálního pedagoga
- Neodpovídající kvalifikační a osobnostní předpoklady pro tuto pozici